

változatosságának, kísérletező kedvének és nem utolsósorban művészi képességeinek, Gobby Fehér Gyula egy igen eredeti és értékes szépirodalmi alkotással ajándékozott meg bennünket. Legnagyobb írói erénye talán az, hogy magasra

állította a mércét és elérte azt, de ugyanakkor tudta, milyen magasra helyezze. Az eredetiség és művészi kifejezés szerencsés ötvözete a *Szent bolond*, ezért megjelenését csak üdvözölhetjük.

VARGA ISTVÁN

A SZÜLŐFÖLD MITOLÓGIÁJA

JUNG KÁROLY: *Ami nincs.*
Forum, Újvidék, 1977.

Jung Károly nevével és legújabb verseskötetével kapcsolatos szokványmegállapítás sértő lenne a szerzőre nézve, költészete pedig nem nyerne méltó elismerést. A furcsa címet viselő kötet az 1971–1975 közötti évek verseit tartalmazza. A 48 költemény három ciklusra oszlik: *A falaknál barbárok kószálnak*, *Post vitam gloria* és *Alamosott idő*.

A ciklusok az egész gyűjteménynek sajátos ritmust kölcsönöznek. Az első rész tartalmazza a legtöbb epikai elemet, majd az azt követő részek fokozatosan a legelvontabb gondolati lírába hajlanak át.

Újdonság és élmény erejével hat az első ciklus tartalmi magva. Forradalom utáni vajdasági magyar irodalmunkban a kezdettől jelen van a szülőföld inspirációja. Fehér Ferenc, Csépe Imre, Urbán János, Brasnyó költészete őrzi a hazai táj képét, a benne mozgó emberek alakját és érzésvilágát.

Jung Károly költeményeiben is megjelenik a szülőföld. Ő azonban nem a hagyományos megközelítési módot választotta. József Attila *Eszméletéből* idéz mottóul a kötethez, s József Attila világlátása inspirálta a szülőföldszeretet megfogalmazásában:

„A világ vagyok — minden, ami volt s van:
a sok nemzedék, mely egymásra tör,
a honfoglalók győznek velem holtan
s a meghódoltak kinja meggyötör —”

(A Dunánál)

A szülőföld számára nemcsak a közelmúlt, a ma vagy a holnap: a vajdasági ember idegrendszerében, génjeiben, kultúrájában ott él a távoli múlt is. A római limes legionáriusai öleltek a megvetett, lenézett és félt barbárokkal, maradékaik beolvadtak a honfoglalók hullámaiba. Láttuk vidékünkön a hazai reneszánsz óaranyát, részesei voltunk művészetének és ideológiájának. A török hódoltság sem tudta nyomtalanul eltüntetni a táj anyagi kultúráját vagy embezeit.

A múlt tehát jelen van mozgólatainkban, tetteinkben. Az ősök hosszú láncolata befolyásolja gondolatainkat, érzéseinket. A múlt emlékeire ráépül a jelen, vagy tanúja jelenünknek. Az idősíkok egybeomósodnak (*Az erdői révnél*). De a múltra épülő jelen kiszabadul a lokalitás kötöttségéből:

Mert itt születünk, itt élünk,
Ide tartozunk. Ez a hazánk.
Hogy itt éltek, kik éltek előttünk,
Hátukon korbácsúttal,
Vagy kezükben meleg
Közfogással: ez a történelem.

(A nádasban)

A szülőföld szeretete a költőben a múlt mitologikus tiszteletére épül és kitágul a nagyobb közösség, a haza iránti vívódó, tépelődő gyermeki szeretetté.

A hazaszeretet hatja át a két következő ciklus költeményeit.

Mert mi a haza? Múltja és jelen, tájai és emberei, elhunyt és élő költőtársai.

Említettük az első ciklus epikai elemeit. Igen. Van ezekben valami, ami szinte balladává teszi egyes darabjait (*Magas part, folyó; A követ unalmas éjszakája; A nádasban*). Ugyanakkor itt találjuk legszebb leíró költeményét is (Az erdődi révnél).

Az előzőekben József Attila hatását említettük. De nemcsak a gondolatosságban véljük ezt felfedezni. Formai szempontból is feltűnik József Attila költészete: a 48 költeményből 13 szonett. Szinte teljes a szonettkoszorú, és csak a mesterszonett hiányzik, a korona.

Nem sokan próbálkoztak nálunk ezzel a versszerkezettel. Íme egyszerre egész csokorra való került az olvasó elé! A formai vállalkozáson kívüli kétségtelenül közrejátszhatott az is, hogy ez a szerkezet felelt meg a gondolat drámaiságának. Ha a szonettek vizsgálgjuk, meg kell állapítanunk, hogy költőnk nem tartotta magát szorosán sem az itáliai, sem a francia szonett rímképletéhez. Különösen a szextett rímképletét variálja virtuóz módon.

Vannak azonban zavaró elemek is, melyeket ez a szigorú forma nemigen tűr. Pl. az ottavában a páros és ölelkező rím együttlélése, (*Egy Petrarca-sor utóélete*) vagy a döccenő rímképletek. Ide sorolnánk az enjambement-oknak azokat a típusait is, amikor szótagokat vizsát új szakaszba (*Hideg temetés*).

Ahogy a múlt jelen van életünkben, a költészet múltja formában és reminiscenciákban jelen van a kötet költeményeiben. Vörösmarty sora („Most tél van és csönd és hó és halál”) pl. költeményre ihlette költőnket. Az idézett sor az *Előszóból* egyben szerkezeti meghatározó eleme is a versnek. Mással viszont *A vén cigányt* halljuk megszólalni:

De miféle zeneszó ez itt a hársfalombban?
Micsoda muzsika ez itt az elgyötört
[lemezeken?]

(Post vitam gloria)

Végezetül szólnunk kell Jung Károly költői nyelvéről is. Itt-ott enyhén archaizáló tiszta intellektuális nyelvezet ez, mely jól simul a témához, a mondanivalóhoz. Kristálytisza közeg az érzések, gondolatok közvetítéséhez. A téma új megközelítése mellett kétségtelenül másik vonzó eleme Jung új kötetének.

A nyelvezet részét képezi a termékenység képzeletének érzékelése. Vajdaságban utazva többször van olyan érzése az embernek, mintha tájunk a termékenység megtestesítője lenne. Ez a ráérzés elemeiben szintén jelen van a kötetben. Ábrázolására a szexus területéről származó kifejezések jelennek meg. Mindez nem vált szimbólumrendszeré, de néhány esetben sikerült a meghökkenés erejével hatni.

HORVÁTH MATYÁS

OPTIMISTA SIRODALOM

BOGDÁNFI SANDOR: *Magyari sirodalom*.

Forum, Újvidék, 1976.

Nem ellenőrzött adatok szerint a pszichológusok és az elmeorvosok régóta foglalkoznak az idült humorista „beteg” személyiségével, mert a betegségekre ugyanis — sokak véleménye ez — bizonyos alkotói impulzus, belső kényszer, sajátos haj-

lam hajtja az író, ha ugyan megérdemel a szerencsétlen humorista ilyen hízélgó titulust. A humor gyakorlása jelenti egyben az irodalom bizonyos fejlődési fokának megrekedését, csuszamlást egy alacsonyabb szintre, a Parnasszus világa-